Programiranje 1

Poglavje 6: Razredi in objekti

Luka Fürst

Tabela vs. objekt

tabela	objekt
skupek spremenljivk istega tipa	skupek spremenljivk poljubnih ti- pov
spremenljivke imajo praviloma enak pomen	spremenljivke imajo praviloma raz- ličen pomen, še vedno pa pripa- dajo isti celoti
spremenljivke = elementi	spremenljivke = atributi
elementi so dostopni prek indeksov (tabela[indeks])	atributi so dostopni prek imen (objekt.ime)

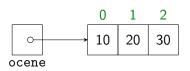
Tabela vs. objekt

tabela	objekt
tip tabele je določen s tipom ele- mentov in številom dimenzij	tip objekta podamo v razredu (v njem navedemo tipe in imena atributov)
tabelo ustvarimo z operatorjem new	objekt ustvarimo z operatorjem new
spremenljivka tabelaričnega tipa vsebuje kazalec na tabelo	spremenljivka objektnega tipa vse- buje kazalec na objekt

Tabela vs. objekt

• izdelava tabele

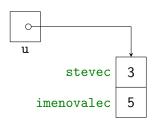
```
int[] ocene = new int[3];
ocene[0] = 10;
ocene[1] = 20;
ocene[2] = 30;
```


• izdelava objekta

```
public class Ulomek {
   int stevec;
   int imenovalec;
}
```

```
Ulomek u = new Ulomek();
u.stevec = 3;
u.imenovalec = 5;
```


Razred

- razred praviloma definiramo v ločeni datoteki
- ime datoteke = ime razreda

Ulomek.java

```
public class Ulomek {
    int stevec;
    int imenovalec;
}
```

TestUlomek.java

Primeri razredov

```
public class Ulomek {
   int stevec;
   int imenovalec;
}
```

```
public class KompleksnoStevilo {
   double re;
   double im;
}
```

```
public class Tocka3D {
    double x;
    double y;
    double z;
}
```

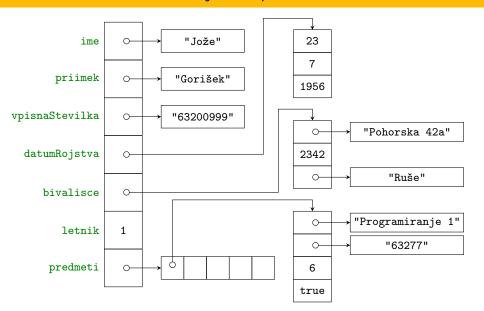
Primeri razredov

```
public class Datum {
   int dan;    // npr. 23
   int mesec;    // npr. 7
   int leto;    // npr. 1956
}
```

```
public class PostniNaslov {
    String ulicaInHisnaStevilka; // npr. "Pohorska 42a"
    int postnaStevilka; // npr. 2342
    String posta; // npr. "Ruše"
}
```

Primeri razredov

Primer objekta tipa Student

Razred Cas

 objekt razreda Cas predstavlja nek trenutek v dnevu, izražen z uro in minuto

```
public class Cas {
   int ura;
   int minuta;
}
```

```
public class TestCas {
    public static void main(String[] args) {
        Cas trenutek = new Cas();
        trenutek.ura = 10;
        trenutek.minuta = 35;
        ...
    }
}
```

Dostopna določila

- načelo dobre prakse: atributi naj ne bodo vidni izven razreda!
 - do atributov naj ne bi neposredno dostopali
 - dostop omogočimo prek dobro definiranih metod
 - varovanje konsistentnosti objekta
 - skrivanje podrobnosti implementacije
- dostopno določilo (za element razreda R)
 - določa, od kod lahko dostopamo do elementa
 - public: iz kateregakoli razreda
 - protected: iz razredov v istem paketu in iz podrazredov razreda R
 - (brez): iz razredov v istem paketu
 - private: samo iz razreda R
- atribute praviloma deklariramo z dostopnim določilom private

Privatni atributi

```
public class Cas {
    private int ura;
    private int minuta;
}
```

Konstruktor

 če so atributi privatni, moramo ponuditi neko drugo možnost njihovega nastavljanja

konstruktor

- posebna vrsta metode, ki se kliče ob izdelavi objekta
- ime konstruktorja je enako imenu razreda
- konstruktor nima izhodnega tipa
- v konstruktorju praviloma nastavimo atribute na privzete ali podane vrednosti

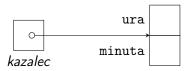
Konstruktor

```
public class Cas {
    private int ura;
    private int minuta;

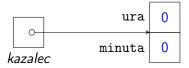
    public Cas(int h, int min) { // brez izhodnega tipa!
        this.ura = h;
        this.minuta = min;
    }
}
```

```
public class TestCas {
    public static void main(String[] args) {
        Cas trenutek = new Cas(10, 35);
        // trenutek.ura: 10; trenutek.minuta: 35
        ...
    }
}
```

- Cas trenutek = new Cas(...);
- operator new izdela nov objekt v pomnilniku

- Cas trenutek = new Cas(...);
- operator new nastavi atribute na privzete vrednosti

- pokliče se konstruktor
- vrednosti dejanskih parametrov se skopirajo v formalne parametre konstruktorja
- kazalec na pravkar ustvarjeni objekt se skopira v spremenljivko this

```
public class Cas {
    private int ura;
    private int minuta;
    public Cas(int h, int min) {
        this.ura = \hat{\mathbf{h}};
        this.minuta = min;
                                            this
public class TestCas {
    public static void main(String[] args) {
        Cas trenutek = new Cas(10, 35);
                                            kazalec
```

- konstruktor se izvrši
- konstruktor nastavi atributa ura in minuta pravkar ustvarjenega objekta

```
public class Cas {
    private int ura;
    private int minuta;
    public Cas(int h, int min) {
        this.ura = h; // 10
        this.minuta = min; // 35
                                           this
                                                         <del>0-</del>|10
public class TestCas {
    public static void main(String[] args) {
        Cas trenutek = new Cas(10, 35);
                                          kazalec
```

rezultat izraza
 new Razred(...)
je kazalec na izdelani objekt

10 35

```
public class Cas {
   private int ura;
   private int minuta;

   public Cas(int h, int min) {
       this.ura = h; // 10
       this.minuta = min; // 35
   }
}
```

Metode

- metode določajo, kaj lahko z objektom počnemo
- primeri
 - vračanje vrednosti posameznih atributov
 - nastavljanje posameznih atributov
 - izpis vrednosti atributov
 - vračanje niza, ki podaja vsebino objekta
 - izdelava novega objekta na podlagi obstoječega
 - primerjava objektov
 - ...

Primer metode

- napišimo metodo, ki podanemu času prišteje h ur in min minut
- metoda potrebuje
 - objekt tipa Cas, nad katerim naj deluje
 - število *h*
 - število min
- metoda mora biti definirana znotraj razreda Cas, saj sicer ne more dostopati do atributov
- prva ideja

Prva ideja: statična metoda

definicija (razred Cas)

```
public static void pristejStatic(Cas cas, int h, int min) {
   int noviCas = 60 * (cas.ura + h) + (cas.minuta + min);
   noviCas = (noviCas % 1440 + 1440) % 1440;
   cas.ura = noviCas / 60;
   cas.minuta = noviCas % 60;
}
```

klic (razred TestCas)

```
Cas trenutek = new Cas(10, 35); // trenutek: 10:35
Cas.pristejStatic(trenutek, 2, 50); // trenutek: 13:25
```

 ker se metoda nahaja v drugem razredu, jo moramo poklicati kot Razred.metoda(...)

Boljša ideja: nestatična metoda

• static lahko izpustimo in metodo definiramo takole . . .

```
public void pristej(int h, int min) {  // brez static
  int noviCas = 60 * (this.ura + h) + (this.minuta + min);
  noviCas = (noviCas % 1440 + 1440) % 1440;
  this.ura = noviCas / 60;
  this.minuta = noviCas % 60;
}
```

• ... in pokličemo takole ...

```
Cas trenutek = new Cas(10, 35);
trenutek pristej(2, 50); // objekt.metoda(...)
```

 kazalec trenutek v klicatelju se skopira v kazalec this v klicani metodi

Statična metoda

```
public class Razred {
    ...
    public static T metoda(T<sub>1</sub> f<sub>1</sub>, T<sub>2</sub> f<sub>2</sub>, ..., T<sub>n</sub> f<sub>n</sub>) {
        ...
    }
}
```

- pokličemo jo kot $Razred.metoda(d_1, d_2, ..., d_n)$
- Razred lahko izpustimo, če sta klicatelj in klicana metoda v istem razredu
- prenos parametrov

$$f_1 = d_1$$

 $f_2 = d_2$
...

Nestatična metoda

```
public class Razred {
          ...
          public T metoda(T<sub>1</sub> f<sub>1</sub>, T<sub>2</sub> f<sub>2</sub>, ..., T<sub>n</sub> f<sub>n</sub>) {
                ...
          }
}
```

- pokličemo jo kot *objekt.metoda* (d_1, d_2, \ldots, d_n)
- objekt se obnaša kot dodaten parameter
- prenos parametrov this = objekt $f_1 = d_1$ $f_2 = d_2$...

Nestatična metoda

 objekt v klicu objekt.metoda(...) določa razred, v katerem bo prevajalnik poiskal metodo

```
Cas trenutek = new Cas(10, 35);
trenutek.pristej(2, 50);
```

 ker je spremenljivka trenutek tipa Cas, se bo poklicala metoda pristej iz razreda Cas

metodi za vračanje vrednosti atributov (»getterja«)

```
public class Cas {
    ...
    public int vrniUro() {
        return this.ura;
    }
    public int vrniMinuto() {
        return this.minuta;
    }
}
```

Primer klica

```
public class Cas {
   public int vrniUro() {
        return this.ura;
                                                     this
                                                                 (10)
public class TestCas {
    public static void main(String[] args) {
                                                                 35
        Cas trenutek = new Cas(10, 35);
        System.out.println(trenutek.vrniUro());
                                                   trenutek
```

metodi za nastavljanje vrednosti atributov (»setterja«)

```
public class Cas {
    ...
    public void nastaviUro(int h) {
        this.ura = h;
    }
    public void nastaviMinuto(int min) {
        this.minuta = min;
    }
}
```

Spremenljivost objektov

setterji imajo potencialne stranske učinke

```
Cas a = new Cas(10, 35);
Cas b = a;
a.nastaviUro(20);
System.out.println(a.vrniUro());  // 20
System.out.println(b.vrniUro());  // 20 (!)
```

- priporočljivo je, da so objekti nespremenljivi
- če objekti niso preveliki (in če je to smiselno),
 - se izogibamo vsem metodam, ki spreminjajo atribute
 - raje ustvarimo nov objekt

nespremenljiva alternativa metodi pristej

```
public Cas plus(int h, int min) {
   int noviCas = 60 * (this.ura + h) + (this.minuta + min);
   noviCas = (noviCas % 1440 + 1440) % 1440;
   int novaUra = noviCas / 60;
   int novaMinuta = noviCas % 60;
   return new Cas(novaUra, novaMinuta);
}
```

primer klica

```
Cas trenutek = new Cas(10, 35);
Cas kasneje = trenutek.plus(2, 50);
// trenutek: 10:35
// kasneje: 13:25
```

• metoda za izpis vrednosti atributov

metoda za vračanje niza, ki podaja vsebino objekta

 metoda String.format je podobna System.out.printf, le da izdelanega niza ne izpiše, ampak ga vrne

- metoda za preverjanje enakosti dveh objektov
- sprejme dva objekta
 - enega preko this
 - enega v preko parametra v oklepaju (drugi)

• primer klica

```
Cas malica = new Cas(10, 0);
Cas kosilo = new Cas(13, 0);
System.out.println(malica.jeEnakKot(kosilo));
```

Metode razreda Cas

• razlika med časom this in časom drugi v minutah

primer klica

```
Cas malica = new Cas(10, 0);
Cas kosilo = new Cas(13, 0);
System.out.println(malica.razlika(kosilo)); // -180
```

Metode razreda Cas

še dve metodi za primerjavo objektov tipa Cas

```
public boolean jeManjsiOd(Cas drugi) {
    return this.ura < drugi.ura ||
        (this.ura == drugi.ura &&
         this.minuta < drugi.minuta);</pre>
    // alternativa:
    // return (this.razlikaVMin(drugi) < 0);</pre>
public boolean jeManjsiAliEnakOd(Cas drugi) {
    return (this.jeManjsiOd(drugi) ||
            this.jeEnakKot(drugi));
```

Uporaba razreda Cas

- program, ki prebere . . .
 - uro in minuto prve dnevne vožnje avtobusa
 - uro in minuto zaključka dnevnih voženj
 - razmak v minutah
- ... in izpiše vozni red avtobusa

Uporaba razreda Cas

```
public class VozniRed {
    public static void main(String[] args) {
        Scanner sc = new Scanner(System.in);
        int uraZac = sc.nextInt();
        int minutaZac = sc.nextInt();
        int uraKon = sc.nextInt();
        int minutaKon = sc.nextInt():
        int interval = sc.nextInt();
        Cas cas = new Cas(uraZac, minutaZac);
        Cas casKon = new Cas(uraKon, minutaKon);
        while (cas.jeManjsiAliEnakOd(casKon)) {
            System.out.println(cas.toString());
            cas = cas.plus(0, interval);
```

Razred Cas

- razred Cas omogoča elegantno delo s časom
- namesto da bi se ukvarjali z urami in minutami, obravnavamo čas kot celoto
- z vidika uporabnika razreda Cas je vseeno, kako so posamezne metode implementirane
- če so atributi privatni, lahko enostavno uporabimo drugačno predstavitev objektov
 - npr. s številom minut od časa 0:00 namesto z uro in minuto
- vsebina metod se spremeni, glave in funkcionalnosti pa ostanejo enake

Statični atributi

- atributi, ki niso vezani na posamezne objekte, ampak pripadajo celotnemu razredu
- npr. atribut zapis12, ki določa, ali naj se časi izpisujejo v 24-urni obliki (false) ali 12-urni obliki z AM in PM (true)

Statični atributi

```
public class Cas {
    private static boolean zapis12 = false;
    . . .
    public static void nastaviZapis12(boolean da) {
        zapis12 = da; // ne this.zapis12!
    public String toString() {
        if (zapis12) { // ne this.zapis12!
            String pripona = (this.ura < 12) ? ("AM") : ("PM");</pre>
            int h = (this.ura + 11) % 12 + 1;
            return String.format("%d:%02d %s",
                                 h, this.minuta, pripona);
        return String.format("%d:%02d", this.ura, this.minuta);
```

Statični atributi

- objekti tipa Cas imajo še vedno samo po dva atributa
 - ura
 - minuta
- statični atribut zapis12 je shranjen v posebnem prostoru, ki pripada razredu kot celoti

Razred VektorInt

- vektor se obnaša kot »raztegljiva« tabela
- kapaciteta se po potrebi povečuje
- omogoča vstavljanje in odstranjevanje elementov na poljubnem mestu
- na podoben način deluje razred ArrayList v paketu java.util
- pomanjkljivost: razred ne preverja veljavnosti indeksov
 - razred ArrayList v takih primerih sproži izjemo

Atributa

- int[] elementi
 - tabela, ki hrani elemente
- int stElementov
 - dejansko število elementov v tabeli
 - stElementov <= elementi.length
- tabelo ustvarimo z določeno začetno kapaciteto
- ko se napolni, ustarimo novo, večjo tabelo in vanjo skopiramo elemente

Dodajanje elementov v tabelo

• recimo, da je začetna kapaciteta enaka 3

stElementov: 0

• dodamo element 42

42 stElementov: 1

• dodamo element 30

42 30 stElementov: 2

• dodamo element 17

42 | 30 | 17 | stElementov: 3

Dodajanje elementov v tabelo

- dodamo element 25
 - kapaciteta je zapolnjena
 - ustvarimo novo, večjo tabelo
 - elemente iz stare tabele skopiramo v novo

• dodamo element

Deklaracije atributov

```
public class VektorInt {
    private static final int ZACETNA_KAPACITETA = 10;

    private int[] elementi;
    private int stElementov;
    ...
}
```

- določilo final označuje konstanto
 - atribut, ki ga ne moremo spreminjati
- konstanta pripada celotnemu razredu, ne posameznim objektom
 - zato jo deklariramo z določilo static
- KONSTANTE_PIŠEMO_TAKOLE

Konstruktor

• izdela tabelo elementov z dolžino ZACETNA_KAPACITETA

```
public VektorInt() {
    this.elementi = new int[ZACETNA_KAPACITETA];
    this.stElementov = 0; // odveč, a poveča jasnost
}
```

Metode steviloElementov, vrni in nastavi

metoda steviloElementov vrne dejansko število elementov

```
public int steviloElementov() {
    return this.stElementov;
}
```

metoda vrni vrne element na podanem indeksu

```
public int vrni(int indeks) {
    return this.elementi[indeks];
}
```

• metoda nastavi nastavi element na podanem indeksu

```
public void nastavi(int indeks, int vrednost) {
   this.elementi[indeks] = vrednost;
}
```

Metoda dodaj

• doda element na konec tabele (na indeks stElementov)

```
public void dodaj(int vrednost) {
    this.poPotrebiPovecaj();
    this.elementi[this.stElementov] = vrednost;
    this.stElementov++;
}
```

Metoda poPotrebiPovecaj

 pomožna metoda poPotrebiPovecaj ustvari novo tabelo, če je trenutna pretesna

```
private void poPotrebiPovecaj() {
   if (this.stElementov >= this.elementi.length) {
      int[] stariElementi = this.elementi;
      this.elementi = new int[2 * stariElementi.length];
      for (int i = 0; i < this.stElementov; i++) {
         this.elementi[i] = stariElementi[i];
      }
   }
}</pre>
```

Metoda vstavi

- vstavi element na podani indeks
- elemente od podanega indeksa naprej prestavi za eno mesto v desno

```
public void vstavi(int indeks, int vrednost) {
    this.poPotrebiPovecaj();
    for (int i = this.stElementov - 1; i >= indeks; i--) {
        this.elementi[i + 1] = this.elementi[i];
    }
    this.elementi[indeks] = vrednost;
    this.stElementov++;
}
```

Metoda odstrani

- odstrani element na podanem indeksu
- elemente desno od podanega indeksa prestavi za eno mesto v levo

```
public void odstrani(int indeks) {
   for (int i = indeks; i < this.stElementov - 1; i++) {
      this.elementi[i] = this.elementi[i + 1];
   }
   this.stElementov--;
}</pre>
```

Metoda toString

• vrne vsebino v obliki niza $[e_0, e_1, \ldots, e_{n-1}]$

```
public String toString() {
    String str = "[";
    for (int i = 0; i < this.stElementov; i++) {</pre>
        if (i > 0) {
            str += ", ";
       str += this.elementi[i];
    str += "]";
    return str;
```

Metoda toString

- nizi so nespremenljivi
- vsaka operacija str1 + str2 ustvari nov niz
- boljša rešitev: razred StringBuilder

```
public String toString() {
    StringBuilder sb = new StringBuilder();
    sb.append("[");
    for (int i = 0; i < this.stElementov; i++) {</pre>
        if (i > 0) {
            sb.append(", ");
        }
        sb.append(this.elementi[i]);
    sb.append("]");
    return sb.toString();
```

Tipi elementov vektorja

- z minimalnimi popravki lahko spremenimo tip elementov vektorja
- npr. razred VektorString vsebuje atribut String[] elementi
- obstajajo tudi splošnejše rešitve
 - dedovanje
 - generiki

Uporaba vektorja

- rešitev naloge Izštevanka (vaje) je z vektorjem znatno krajša
- imena otrok hranimo v objektu tipa VektorString

```
import java.util.Scanner;
public class Izstevanka {
    public static void main(String[] args) {
        Scanner sc = new Scanner(System.in);
        int stOtrok = sc.nextInt():
        int stBesed = sc.nextInt():
        // preberi imena otrok v vektor
        VektorString otroci = new VektorString();
        for (int i = 0; i < st0trok; i++) {</pre>
            otroci.dodaj(sc.next());
        ... // se nadaljuje
```

Uporaba vektorja

```
public class Izstevanka {
    public static void main(String[] args) {
        // število krogov izštevanke
        int stKrogov = stOtrok - 1;
        // simuliraj izštevanko
        for (int krog = 1; krog <= stKrogov; krog++) {</pre>
            // ugotovi, kdo izpade
            int ixIzpadlega = (stBesed - 1) % stOtrok;
            System.out.println(otroci.vrni(ixIzpadlega));
            // izloči izpadlega
            otroci.odstrani(ixIzpadlega);
            stOtrok--:
```

Metode z istim imenom

- podpis metode = ime metode + seznam tipov parametrov
 - public static void f(int a, double b) \rightarrow f(int, double)
 - izhodni tip ni del podpisa
- v javi lahko imamo več metod z istim imenom, a različnim podpisom
- prevajalnik bo na podlagi tipov parametrov poklical ustrezno metodo

Metode z istim imenom

Konstruktorji z istim imenom

 razred lahko ima več konstruktorjev, če se ti razlikujejo po podpisu

```
public VektorInt() {
    this.elementi = new int[ZACETNA_KAPACITETA];
    this.stElementov = 0;
}

public VektorInt(int kapaciteta) {
    this.elementi = new int[kapaciteta];
    this.stElementov = 0;
}
```

Klic drugega konstruktorja istega razreda

• konstruktorji se med seboj lahko kličejo

```
public VektorInt() {
    // pokliče drugi konstruktor s parametrom
    // ZACETNA_KAPACITETA
    this(ZACETNA_KAPACITETA);
}
```

- klic this(...) je veljaven samo v konstruktorju
- uporabimo ga lahko samo takoj na začetku definicije konstruktorja

Privzeti konstruktor

- če ne definiramo nobenega konstruktorja, potem prevajalnik doda privzeti konstruktor
 - konstruktor brez parametrov in s praznim telesom
 - atributi obdržijo privzete vrednosti, ki jih je nastavil operator new
- privzeti konstruktor obstaja samo v primeru, če ne definiramo lastnega

Privzeti konstruktor

```
public class A {
public class B {
   public B(int n) {...}
public class Test {
   public static void main(String[] args) {
       A = new A(); // v redu
       B b = new B(); // napaka pri prevajanju
   }
```